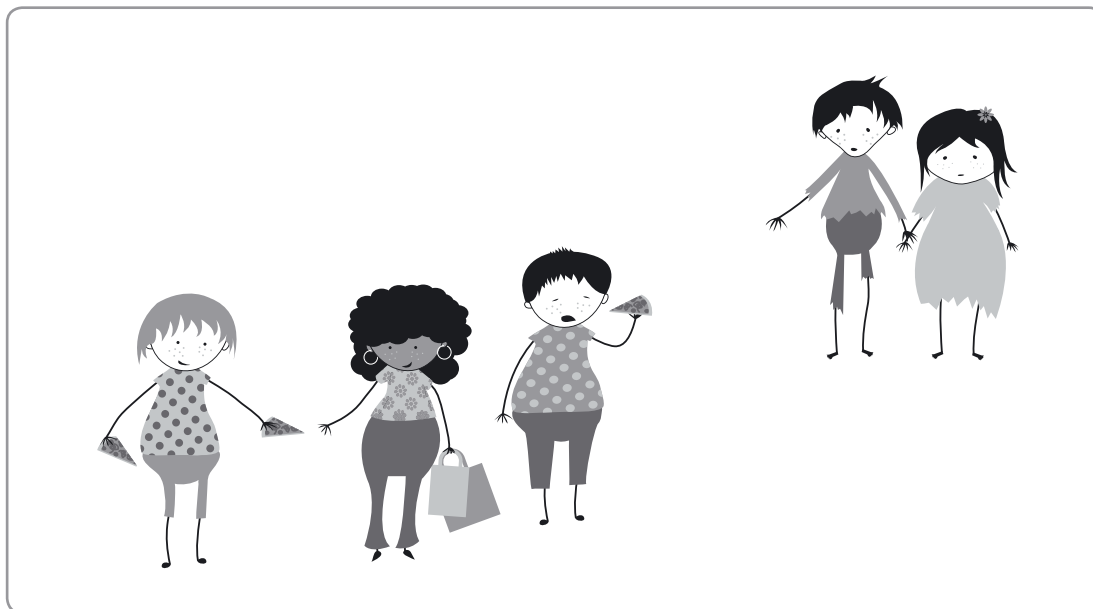

12. POBRESA I EXCLUSIÓ SOCIAL

Els estats membres reconeixen el dret de tots els infants a un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic mental, espiritual, moral i social.

Convenció sobre els drets de l'infant, article 27, 1

A una persona en estat de pobresa li manca un nivell de vida adequat així com una llar, roba per vestir-se, aliments nutritius i aigua potable, ingressos suficients, ocupació i accés a atenció sanitària i serveis socials i educatius adequats. La pobresa pot ser el resultat d'esdeveniments particulars com ara la guerra o desastres naturals, o bé ser crònica entre poblacions senceres, però sigui quin sigui l'origen, la pobresa és una vulneració dels drets humans, és a dir, que quan a les persones els manquen els requeriments bàsics per sobreviure, els seus altres drets també estan en perill, fins i tot el dret a la vida.

El Banc Mundial ha informat que mentre que als països rics només un de cada cent infants mor abans dels 5 anys, en els països pobres la mortalitat infantil en aquesta franja d'edat és d'un 10%.¹ Tot i així, el fet de viure en un país ric no garanteix als seus ciutadans viure fora de la pobresa. Un informe d'UNICEF sobre pobresa infantil demostra que entre el 3 i el 25% dels infants de les nacions més riques del món viuen en la pobresa i que 47 milions d'infants dels 29 membres de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic (OCDE), un de cada sis infants, viu per sota de la mitjana de pobresa nacional, definida com la meitat de la mitjana dels ingressos nacionals.²

Totes les societats s'esforcen per aconseguir cohesió social, reforçar els factors que mantenen les persones unides i lluitar contra les forces disruptives que les separen, com la diferència excessiva entre els rics i els pobres, que és un dels principals motius de divisió social. D'aquesta manera, la lluita contra la pobresa no només beneficia les persones pobres, sinó que també contribueix a una cultura dels drets humans i millora la cohesió social de la societat en general.⁴

L'article 27 de la Convenció sobre els drets de l'infant reconeix el dret de l'infant a un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social i fa una crida als governs a atendre les famílies que no poden proporcionar aquestes necessitats bàsiques als seus infants, especialment pel que fa a la nutrició, el vestit i l'habitatge. L'article 26 va més enllà i destaca el dret de l'infant a beneficiar-se de la seguretat social, que l'ajuda a desenvolupar-se i viure en bones con-

Els infants viuen la pobresa d'una forma diferent als adults. La pobresa compromet la vida diària dels infants i té un impacte acumulatiu i negatiu en el seu futur.³

Marta Santos Pais
Directora d'UNICEF Centre de Recerca Innocenti

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impacte amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

dicions. Tot i així, a molts governs els manquen els recursos econòmics o la voluntat política per satisfer les necessitats dels seus infants i, fins i tot en països rics, hi ha un gran nombre d'infants que viuen en la pobresa (un de cada cinc, al Regne Unit, per exemple).⁵

A la Unió Europea la pobresa infantil oscil·la entre un 15% o més, en tres països de l'Europa del Sud (Portugal, Espanya i Itàlia), fins al 5% o menys en els quatre països nòrdics (Dinamarca, Finlàndia, Noruega i Suècia), i nou països del nord d'Europa han aconseguit reduir la pobresa infantil per sota del 10%.⁶ Tot i així, no hi ha una relació explícita entre els nivells de benestar infantil i el PIB per capita. La República Txeca, per exemple, ha assolit un nivell de benestar infantil més alt que alguns dels països molt més rics, inclosos França i Àustria. Noruega és l'únic país europeu on la pobresa infantil és molt baixa i continua reduint-se.⁷

A la Unió Europea determinats canvis significants en economia, política, medi ambient i societat afecten els infants directament. Els joves europeus tenen més probabilitats de superar la pobresa que la població en general (20% en els infants entre 0-15, 20% entre els 16 i els 24 anys, en comparació al 16% dels adults).⁸ Malgrat això, els infants que viuen en famílies pobres o que no poden viure amb els seus pares, així com els infants d'una minoria ètnica, estan especialment exposats a la pobresa, l'exclusió i la discriminació.⁹

La situació és més greu a l'Est i el Sud d'Europa i, tot i que el nombre absolut d'infants que viuen en la pobresa ha davallat en els últims anys, un de cada quatre infants, o uns 18 milions, encara viuen en extrema pobresa en els països del sud-est d'Europa i la Comunitat d'Estats Independents. Fins i tot, malgrat que la millora econòmica ha afavorit les condicions de la majoria dels adults, l'Innocenti Social Monitor (Informe social del Centre de Recerca Innocenti) 2006¹⁰ exposa que molts infants no perceben aquests beneficis i l'informe conclou dient que tot i que hi ha grans diferències entre els països de la regió, la major part dels governs no inverteixen prou diners en la infància.

REFLEXIÓ: *Quins creus que són els efectes més significatius a llarg termini de la pobresa infantil?*

Hi ha proves a molts països que mostren clarament que els infants que creixen en la pobresa són generalment més vulnerables; és més probable que tinguin mala salut, dificultats d'aprenentatge i comportament, fracàs escolar, embaràs precoç, menys habilitats i aspiracions, sous insuficients, desocupació i dependència.

Les persones que es troben en una posició d'extrema pobresa i acumulen un seguit de desavantatges o que viuen situacions indignes es pot dir que pateixen exclusió social.¹¹ Els fills i filles de pares pobres estan especialment subjectes a l'exclusió social i tenen unes oportunitats limitades pel que fa a educació, ocupació i desenvolupament. A més de veure's vulnerat el dret a un nivell de vida adequat, la pobresa contribueix directament a la privació dels altres drets humans: dret a l'educació, a l'associació, al descans i el lleure, a participar en la comunitat i d'altres drets civils i polítics.

Els processos econòmics, polítics i socials que provoquen la pobresa, generalment es reforcen mútuament, potenciant els efectes en les vides de les persones. És per aquesta raó que un infant pobre d'un grup ètnic minoritari pot ser subjecte de la combinació dels desavantatges de la discriminació racial i les privacions de la pobresa. Molts immigrants, refugiats i infants gitanos reben una educació pobre, tenen serveis sanitaris insuficients i estan subjectes al treball infantil, a més de l'exclusió social.

Cal que els governs s'enfrontin a la pobresa infantil i garanteixin l'accés als serveis socials (educació, salut i benestar) i proporcionin serveis públics (aigua, electricitat, transport). Les organitzacions de caire comunitari també tenen un paper important en la lluita contra la pobresa oferint assistència immediata com ara menjar, roba, salut i educació. Tant els governs com les organitzacions dins de la societat civil poden oferir projectes que generin ingressos, donin suport a petites empreses, proporcionin oportunitats laborals, educació correctiva i l'adquisició d'habilitats per a comunitats pobres.

Proveir les persones pobres amb menjar i aixopluc és una resposta essencial, però a curt termini. En canvi, alleujar la pobresa a llarg termini requereix reforçar la participació de les persones pobres en els processos de presa de decisions, garantint un desenvolupament basat en la comunitat i rebutjant la discriminació basada en el gènere, l'ètnia o l'estatus social. Una tàctica clau per reduir la pobresa és estimular el creixement econòmic fent que els mercats siguin assequibles a les persones pobres i desenvolupar les seves habilitats. Totes aquestes accions són les que haurien de posar en pràctica tant els individus com les institucions, tant la societat civil com el Govern.

Ja que la pobresa infantil i la creixent exclusió social són processos tan perillosos per a les societats, en els últims anys els països europeus han formulat estratègies governamentals per combatre-les. Amb aquestes estratègies es pretén no només millorar les mesures de suport, com els serveis de benestar, l'atenció mèdica i l'atenció als infants en edat preescolar, sinó també donar suport a l'apoderament i la capacitat d'estructuració per a les famílies amb infants, com l'accés a una educació de qualitat per a tots els infants, l'educació als pares i mares, i el foment de la participació dels menors en diverses activitats de presa de decisions relacionades amb el disseny de polítiques locals. Cal tenir en compte, però, que en aquestes polítiques per a la reducció de la pobresa és clau combatre el racisme i les diferents formes de discriminació.

Instruments importants de defensa dels drets humans

El Consell d'Europa

El Conveni europeu de drets humans (CEDH), que garanteix els drets humans civils i polítics, es complementa amb la Carta social europea, adoptada el 1961 i revisada el 1996, que garanteix els drets humans i socials. Com la majoria dels instruments de defensa dels drets humans, la CEDH conté un contundent missatge en contra de la discriminació, però, malgrat tot, no anomena específicament la pobresa com a raó d'exclusió social, sinó que diu «pobresa... o altres estats». Per tractar les vides diàries dels individus, la Carta social europea cobreix molts dels components clau de la pobresa:

- **Habitatge:** Accés a un habitatge adequat i econòmicament assequible; reducció del problema de la manca d'habitatge.
- **Salut:** Facilitats per a una atenció sanitària accessible i efectiva per a tota la població, inclosa la prevenció de malalties.
- **Educació:** Educació primària i secundària gratuïta i orientació vocacional; accés a una formació contínua i vocacional.
- **Ocupació:** Una política econòmica i social que garanteixi plena ocupació.
- **Protecció legal i social:** El dret a la seguretat, el benestar i els serveis socials; el dret a ser protegit de la pobresa i l'exclusió social.

Un article clau de la Carta és el número 30, que exposa el dret a protecció davant la pobresa i l'exclusió social:

«Amb l'objectiu d'assegurar l'exercici efectiu d'aquest dret, els estats membres es comprometen a:

- prendre mesures dins el marc d'un enfocament global i coordinat per promoure l'accés efectiu de les persones que viuen o corren el perill de viure en situació d'exclusió social o pobresa, així com de les seves famílies, pel que fa especialment a ocupació, habitatge, formació, educació, cultura i assistència social i mèdica;
- revisar aquestes mesures i adaptar-les si fos necessari.»

Les Nacions Unides

Hi ha diversos articles de la Declaració universal dels drets humans que obliguen els Estats a proporcionar serveis adequats i suport als ciutadans per a unes condicions de vida apropiades:

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web aheadedu.org/PetitCompass

- Dret a seguretat social, article 22
- Dret a igualtat de sou pel mateix tipus de feina, article 23
- Dret al descans i el lleure, article 24
- Dret a l'educació, article 26
- Dret a participar en la vida cultural, article 27.

L'article 25 està especialment relacionat amb la pobresa i l'exclusió social:

1. *Tota persona té dret a un nivell de vida que asseguri, per a ella i la seva família, la salut i el benestar, especialment quant a alimentació, vestir, habitatge, assistència mèdica i serveis socials necessaris; també té dret a la seguretat en cas d'atur, malaltia, incapacitat, viduitat, vellesa o altra manca de mitjans de subsistència independent de la seva voluntat.*
2. *La maternitat i la infància tenen dret a una cura i a una assistència especials. Tots els infants, nascuts d'un matrimoni o fora d'un matrimoni, gaudeixen d'igual protecció social.*

No tots els Estats tenen els mitjans per donar suport a totes les persones sense feina, malalts, persones amb discapacitats, gent gran i altres persones incapaces d'obtenir un nivell de vida adequat, però sí que estan obligats a donar tant suport com els sigui possible. Els drets humans són un reflex directe de les necessitats humanes, com el menjar, la roba, un sostre i l'atenció mèdica, que no són només necessaris per sobreviure, sinó que són essencials per a la dignitat humana.

La **Convenció sobre els drets de l'infant** va més enllà en la reflexió sobre el benestar econòmic dels infants. Mentre que els pares i les mares tenen la responsabilitat principal quant a l'atenció, el desenvolupament i el suport del seu fill o filla, l'Estat hi contribueix ajudant els pares si aquests són incapaços d'atendre adequadament el seu fill o filla (article 18). La Convenció també dona als infants els drets a:

- Gaudir del nivell de salut més alt possible i d'equipaments de tractament de les malalties i de restabliment de la salut (article 24)
- Un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social (article 27)
- Ser beneficiaris de la seguretat social, incloses les prestacions socials (article 26).

Si tots els Estats tinguessin els mitjans i la voluntat política per implementar plenament la CDI, no hi hauria infants amb gana o sense sostre.

Recursos d'utilitat

- BRADSHAW, Jonathan; BENETTE, Fran, *Fifth Report on United Kingdom National Action Plan On Social Inclusion 2003-2005*: Social Policy Research Unit, University of York, Heslington, York, 2004: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/3uk_en.pdf>
- *Child Poverty in Perspective: An overview of child well-being in rich countries*: UNICEF Centre de Recerca Innocenti, 2007: <http://www.unicef-icdc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf>
- *Ending Child Poverty within the EU? A review of the 2006-08 national reports on strategies for social protection and social inclusion*: Eurochild, 2007: <http://www.eurochild.org/fileadmin/user_upload/files/Child_poverty/Synthesis_report_NAPs_analysis_May_2007_2nd_edition.pdf>
- HUSTER, Ernst U.; BENZ, Benjamin; BOECKH, Jurgen, *Implementation of the National Action Plan of Germany against Poverty and Social Exclusion (NAPIncl) on the Regional and Local Level*: Second report 2004 of the non-governmental experts: Bochum, 2004: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/3de_en.pdf>
- Innocenti Social Monitor 2006: *Understanding Child Poverty in South-eastern Europe and the Commonwealth of Independent States*: UNICEF Centre de Recerca Innocenti, 2006: <http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/ism06_eng.pdf>
- «Malta National Action Plan on Poverty and Social Exclusion 2004-2006»: <<http://sgdatabase.unwomen.org/uploads/Malta%20-%20NAP%20on%20poverty%20and%20social%20exclusion%20%282004-2006%29.pdf>>
- MINOFF, Elisa, «The UK Commitment: Ending Child Poverty by 2020: Center for Law and Social Policy», Washington DC, 2006: <http://www.clasp.org/publications/uk_childpoverty.pdf>
- «A League Table of Child Poverty in Rich Nations», UNICEF, 2000: <<http://www.unicef-icdc.org/publications/pdf/repcard1e.pdf>>
- «Strategy for Social Cohesion, Council of Europe Document (CDCS (2000) 43)»: <http://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialcohesiondev/source/strategy_fr.doc>
- *Towards a EU Strategy on the Rights of the Child: Communication from the Commission COM (2006) 367 final*, Brussel·les, 2006: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2006/com2006_0367en01.pdf>
- «World Development Report 2000/2001: Attacking poverty, World Bank», 2000: <<http://sitere-sources.worldbank.org/INTPOVERTY/Resources/WDR/English-Full-Text-Report/ch3.pdf>>

Pàgina web d'interès

- Carta Social Europea: <<http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/>>

Referències

- 1 *World Development Report 2000/2001: Attacking poverty*, World Bank, 2000.
- 2 *A League Table of Child Poverty in Rich Nations*: UNICEF, 2000, p. 4.
- 3 Ibid., p.3
- 4 *Strategy for Social Cohesion, Document (CDCS (2000) 43)*: Council of Europe, 2000, pp. 7-10.
- 5 *A League Table of Child Poverty in Rich Nations*: UNICEF, 2000.
- 6 *Child Poverty in Perspective: An overview of child well-being in rich countries*: UNICEF Innocenti Research Centre, 2007, p. 5.
- 7 Ibid., p.6.
- 8 Ibid.
- 9 *Towards an EU Strategy on the Rights of the Child: Communication from the Commission COM (2006) 367 final*, Brussels, 2006.
- 10 Innocenti Social Monitor 2006: *Understanding Child Poverty in South-eastern Europe and the Commonwealth of Independent States*: UNICEF Centre de Recerca Innocenti, 2006.
- 11 Vegeu Carta Social Europea: <<http://www.coe.int/T/DGHL/Monitoring/SocialCharter/>>

